

kentaa malleja tai kokeilla vaikutusta analogisen systeemin avulla. Toisessa tapauksessa pyritään aikaansaamaan vain pieniä muutoksia joissakin muuttujissa. Tällöin tarvitaan kuitenkin tietoa kohteena olevasta systeemistä, jotta voitaisiin ymmärtää muutosten alkuperä ja luonne. Kolmas inkrementalismiin tyyppi vaatii toimenpiteiden palautuvuutta ja etenee siksi vähittäin. Goodinin mukaan palautuvuus ei kuitenkaan liity toimenpiteiden laajuuteen ja palauttamattomuuskin voi olla hyväksi. Hyvän politiikan tulisi siis perustua tilanteen analyysiin, joka on empiirisesti perusteltu ja teoreettisesti puolusteltavissa.

Goodin käsittelee jonkin verran myös politiikan tuotoksia säätelevää lainsäädäntöä. Hän ei näe selvää eroa jäykkien lakien ja moraalisten periaatteiden välillä, kysymys on pikemminkin saman asian eri puolista. Goodin kannattaa väljän lain käyttöä: sillä määriteltäisiin tavoitteet, mutta jätettäisiin hallinnon ja kansalaisten asiaksi päättää kuinka tavoitteet saavutetaan. Esimerkiksi tehdasta verotettaisiin sattuneista työtapa-turmista; se saisi itse järjestää parhaan tavan estää niiden sattuminen. Goodin ei katso väljän lain johtavan mielivaltaisuuteen ja oikeuden epävarmuuteen; liiallinen sääntelykin voi olla pahasta. Goodin tarkoittaa siis lähinnä poliittisen järjestelmän ja kansalaisten lainsäädännöllä järjestettyä suhdetta.

ROBERT E. GOODIN: **Political Theory & Public Policy**. The University of Chicago Press, Chicago 1982. 286 s.

Robert Goodin, kirjojen *The Politics of Rational Man* (1976) ja *Manipulatory Politics* (1980) tekijä, käsittelee tuoreessa teoksessaan politiikan teorian ja politiikan tuotosten suhdetta. Kirja jakaantuu neljään osaan, joista ensimmäinen keskittyy teorian tarpeeseen, toinen uudistuvan politiikan periaatteisiin ja instituutioihin, kolmas perinteisen politiikan puolustuksen erittelyyn sekä neljäs kahteen esimerkkitapaukseen.

Goodinin mukaan poliittiset päätökset perustuvat nykyisin liiaksi yritys- ja erehdysnäkökulmaan, syynä on lähinnä hallitseva inkrementalismiin doktriini. Hän kritisoi kolmea inkrementalismiin tyyppiä: ensimmäisessä tapauksessa suunnittelijoilla ja päätösten tekijöillä ei ole tietoa toimenpiteiden vaikutuksista eri muuttujiin. Goodinin mielestä tällöin ei tarvitse tyytyä vain odottamaan mitä tapahtuu, voidaan ra-

Goodinin teoksen pääpaino on politiikan ja sen kohteena olevien ihmisten suhteen erittelyssä. Hän suo toisaalta politiikan tuotoksesta vastaaville oikeuden toimia vastoinkin ihmisten tahtoa. Ihmisten arvot nimittäin muuttuvat, mutta eivät niin ennustamattomasti, että olisi pakko tyytyä inkrementalistiseen politiikkaan. Toisaalta Goodin vaatii kunnioittamaan jokaista ihmistä. Hän arvostelee valintateoreetikkoja ihmisen kunnioittamisen palauttamisesta hänen kykynsä tehdä valintoja, siten yhteiskunnan huonoimmassa asemassa olevat jäävät ilman kunnioitusta. Goodin vaatii ihmisten kunnioittamista teoista riippumatta. Kuinka ihmiset sitten saadaan toimimaan itsensä ja yhteiskunnan parhaaksi? Goodin pitää ihmisestä itsestään lähtevää motivaatiota huomattavasti parempana kuin pakkoa tai materiaalista kannustusta. Mo-

raaliset arvot on Goodinin mielestä otettava vakavasti, ne eivät ole vain yksi aspekti utiliteettikalkeiloinnissa. Hän arvostelee utilitarismia siitä, ettei se ota huomioon moraalisten arvojen vakavuutta ja että se rinnastaa »maalliset» ja moraaliset arvot. Goodinin mukaan kysymyksessä ei ole pelkkä painotusero, moraalisia arvoja ei voi esimerkiksi hinnoitella. Suurimpana vaarana niiden kohdalla on »saastuminen»; joutuminen kosketukseen maallisten arvojen kanssa. Esimerkkinä edellisestä on markkinavoimien tunkeutuminen perinteisesti vastavuoroisuuteen perustuneisiin toimintoihin.

Miksi teoreettisesti perusteltu, ihmistä kunnioittava politiikka ei käytännössä siten ole toteutunut? Goodinin mukaan puolustuksena käytetään lähinnä kolmentyyppisiä argumentteja: päätöstä tehtäessä voidaan ensin näkin karsia vaihtoehtoja siten, että osaa niistä pidetään mahdottomina saavuttaa. Usein kysymyksessä on vain poliittinen mahdottomuus, väittää Goodin. Hänen mukaansa valintamahdollisuuksien keinotekoinen rajaaminen ihmisten tietämättä, siis petos, on ihmisten vapauden ja itsekunnioituksen kannalta pahempaa kuin pakotettu tilanne. Valintavaihtoehtojen laajentamisen keinoina Goodin näkee vallankumouksen ja vapaan mielikuvituksen, joskin kummallakin on huonot puolensakin. Toinen politiikan toteuttamiseen liittyvä tekijä on riski: yleensä ne ihmiset jotka joutuvat ottamaan suurimmat riskit kykenevät myös huonoiten tekemään valintoja. Goodinin mukaan ihmiset eivät pysty arvioimaan omia etujaan oikein riskitilanteissa.

Nykyisin sovellettavat keinot riskejä vastaan, syyllisen velvollisuus korvata aiheuttamansa vahingot sekä vakuutus, sisältävät runsaasti heikkouksia. Goodin vaatii kollektiivista puuttumista itse riskien rajoittamiseksi: korvattavissa oleville haitoille määrättäisiin riskivero, jolloin haitan aiheuttaja korvaisi riskin kasvun mutta saisi itse päättää kuinka torjua haitat (vrt. työsuojelu). Toisaalta korvaamattomien haittojen aiheuttaminen olisi kiellettävä, kollektiivinen riski olisi määriteltävä yhteiskunnan riskihaluttomimman jäsenen mukaan. Kolmanneksi puolusteluargumentiksi Goodin katsoo epävarmuuden likinäköisyyden perusteena, päätöksissä ei oteta huomioon tu-

levia sukupolvia. Epävarmuus liittyy tällöin tulevien preferenssien sisältöön, toimenpiteiden seurauksiin ja teknologian kehitykseen. Goodinin mielestä esimerkiksi hyvää terveydentilaa arvostetaan yhtäläillä myös tulevaisuudessa. Samaten ei voida luottaa vaikkapa ydinjäteongelman ratkeavan tulevaisuudessa, tieteen edistymisestä huolimatta ei voida ennakoita tietyn keksinnön ilmaantumista.

Goodin arvostelee kirjansa lopuksi kahteen politiikkalohkoon, ydinvoima- ja puolustuspolitiikkaan, liittyviä tekijöitä. Puolustuspolitiikka esimerkiksi on perinteisesti nauttinut yhteiskunnan tehtävissä ensisijaisuutta. Puolustus hoidetaan joko kustannuksista riippumatta tai ainakin sitä painotetaan muiden tehtävien rinnalla. Goodin pohdiskelee syitä tähän ja käyttää mm. analogioita analysoidessaan ensisijaisuutta puolustelevia argumentteja. Eräs esimerkki puolustuksen suojatusta asemasta ovat suurta kritiikkiä osakseen saaneet Concorde-lennot. Kuitenkin sotilaskoneet ovat tuhonneet ilmakehän otsonikerrosta jo vuosikausia. Lisätekijä ensisijaisuudessa on aikaharha: puolustusta tarkastellaan kaikkitaiei-mitään-näkökulmasta eikä joustavasti. Goodinin mukaan tällaiset käsitykset eivät ole totuutta vastaavia.

Robert Goodin pitää kirjansa sanomana sitä, ettei yhteiskunnan suunnittelua tule arkailla eikä ole syytä edetä inkrementaalisesti; huonokin teoria on sitä parempi. Goodinin kirja tarjoaa ennenkaikkeaa tuoreita näkökulmia poliittisen järjestelmän tuotosten erittelyssä. Goodinin oman analyysin peruspilareita ja lähtökohtia ovat ihmisen ja moraalisten arvojen kunnioittaminen.

Pekka Kettunen